

Hur klarar företagen generations- växlingen?

Rapport från Företagarna

mars 2011

företagarna

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Var fjärde företagare vill trappa ned på fem års sikt	4
Hur ser planerna för generationsväxlingen ut?.....	6
Branschvis uppdelning	8
Policydiskussion	8

Inledning

Sverige, liksom hela världsekonomin, går nu igenom en snabb och omvälvande strukturomvandling. Allt mer öppna marknader, tuffare internationell konkurrens, snabb teknikutveckling och en förflyttning av tillväxten från USA och Europa till framför allt Asien ställer nya krav på både näringslivet och samhället i stort. Vart utvecklingen går kan ingen varken styra eller förutsäga. Det går inte att i förväg peka ut framtidens vinnande företag eller sektorer.

Men en sak är säker – nyföretagandet och småföretagen blir allt viktigare. Framgångsrikt företagande är nyckeln till tillväxt och välstånd. Redan nu är småföretagen ryggraden i den svenska ekonomin: 9 av 10 nya jobb skapas av småföretagare. Allt talar dessutom för att småföretagens betydelse blir än viktigare framöver i takt med strukturomvandlingen och att tjänstesektorn får allt större vikt. Mycket av det nya måste ske i småföretagen, som helt enkelt snabbare och smidigare kan anpassa sig efter förändrade förutsättningar och nya krav på marknaden.

Alltför ofta i Sverige pratar vi om företag och nyföretagande utan att lyfta fram att det bakom varje företag finns en företagare av kött och blod, som satsar tid, pengar och ofta också sätter sin personliga trygghet på spel genom att sätta sitt hus eller lägenhet som säkerhet för den finansiering som krävs. Vi pratar ofta om vikten av ett bra företagsklimat i Sverige. Men vi borde egentligen istället diskutera företagarklimatet!

Attityderna till företagare, företagande och vinster har blivit bättre de senaste åren. Men mer behövs. Sverige har bland Europas lägsta nyföretagande, och vi har Europas äldsta företagare. Om vi inte kan ersätta dem riskerar kostnaden i termer av lägre tillväxt och färre jobb att bli hög. Ett annat problem gäller själva växlingsprocessen. Med tanke på att en så pass stor andel av företagarna avser att trappa ned och då denna process i många fall tar flera år, bör man ställa frågan hur riskvillighet, nyinvesteringar, nyanställningar med mera utvecklas under tiden. Om tillräckligt många företagare väljer att ”play it safe” kan detta påverka hela tillväxten och konkurrenskraften i Sverige.

Å andra sidan kan man se generationsväxlingen som en möjlighet. En möjlighet att få in nya företagare och nya idéer och därmed ny tillväxt. Grundförutsättningen för detta är dock ett bra företagsklimat.

Företagarna har i en rad olika rapporter under de senaste åren lyft fram denna problemställning och presenterat statistik, senast avseende hösten 2008.¹ Denna rapport är en uppdatering av det materialet. Den baseras på en omfattande

¹ Bland dessa tidigare rapporter kan nämnas: Tar ungdomarna över?, juli 2009; Företag till salu, april 2009; Unga kvinnor alltför sällsynta i företagandet, mars 2009; Generationsskifte län för län, augusti 2007.

undersökning till 4150 småföretag med 1-49 anställda, genomförd av SIFO under perioden september – oktober 2010.

Var fjärde företagare vill trappa ned på fem års sikt

Undersökningen bekräftar bilden från tidigare rapporter att en mycket stor andel företagare planerar att dra sig tillbaka från sitt företag. Sammantaget för landet uppger 23 procent att de vill trappa ner på fem års sikt, och ytterligare 15 procent inom 5 till 10 år. Totalt är det alltså närmare fyra av tio företag som anser att ett generationsskifte/ägarbyte kan bli aktuellt på tio års sikt. Andelen har sjunkit marginellt jämfört med 2008 när 26 procent av företagarna uppgav att de ville trappa ner på fem års sikt, och 42 procent på tio års sikt.

På fem års sikt motsvarar detta i grova drag 55 000 - 60 000 småföretag med anställda, eller ca 175 000 företag om även egenföretagarna räknas med. På tio års sikt är antalet företag med anställda som påverkas 90 000 - 100 000 stycken, och totalt sett omkring 290 000 stycken.

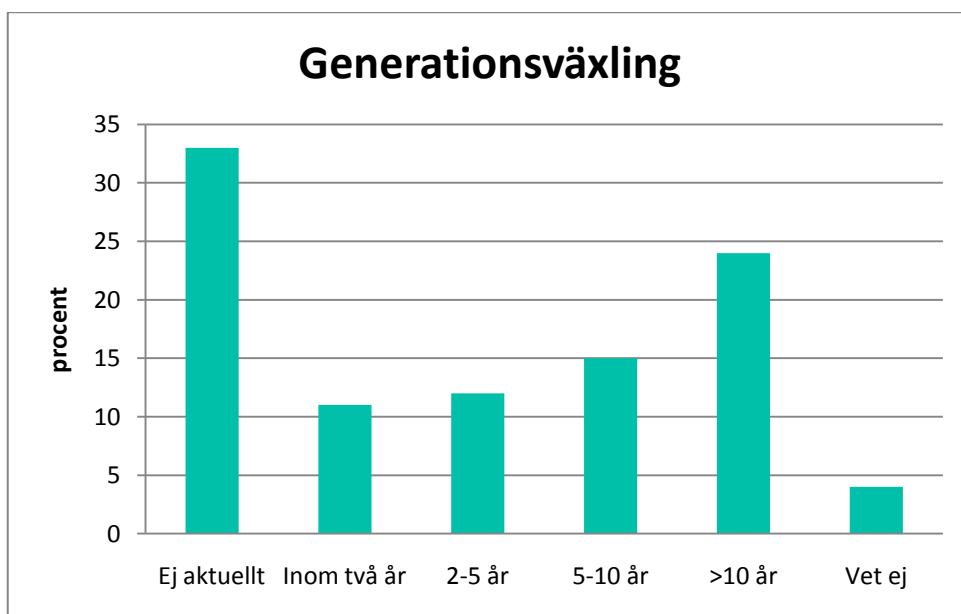

Diagram 1

Andelen skiljer sig kraftigt mellan olika branscher. Högst andel uppvisar hotell- och restaurangsektorn där 33 procent av företagen planerar för ett byte kommande fem år. Lägst andel redovisas bland kulturföretag (t ex tv och videoproduktion, konstnärlig verksamhet och underhållning) med 11 procent.

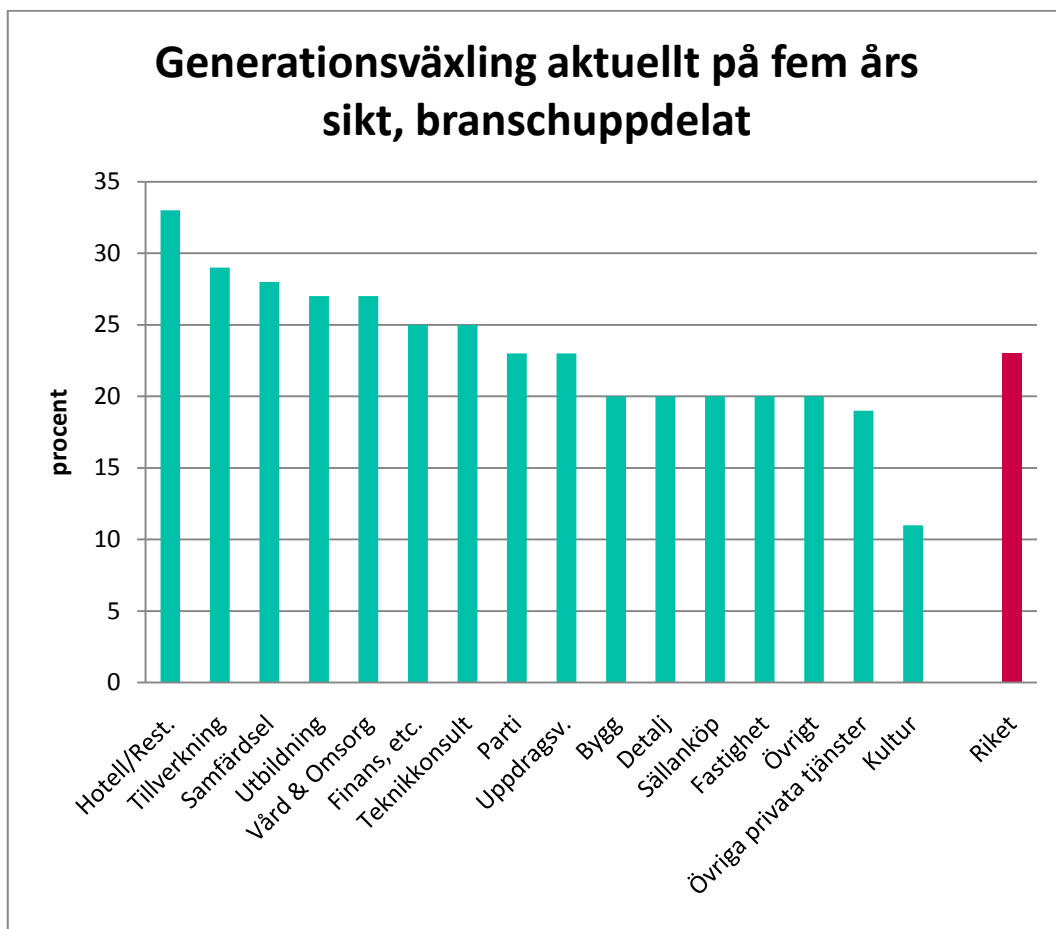

Diagram 2

Fördelat efter företagsstorlek finns också vissa skillnader. Det mest utmärkande är att en högre andel av företagare med 20-49 anställda planerar att trappa ned under de kommande fem åren. Betydligt fler av de minsta företagen (1-4 anställda) svarar dessutom att det inte alls är aktuellt med en generationsväxling.

Generationsväxling efter storlek

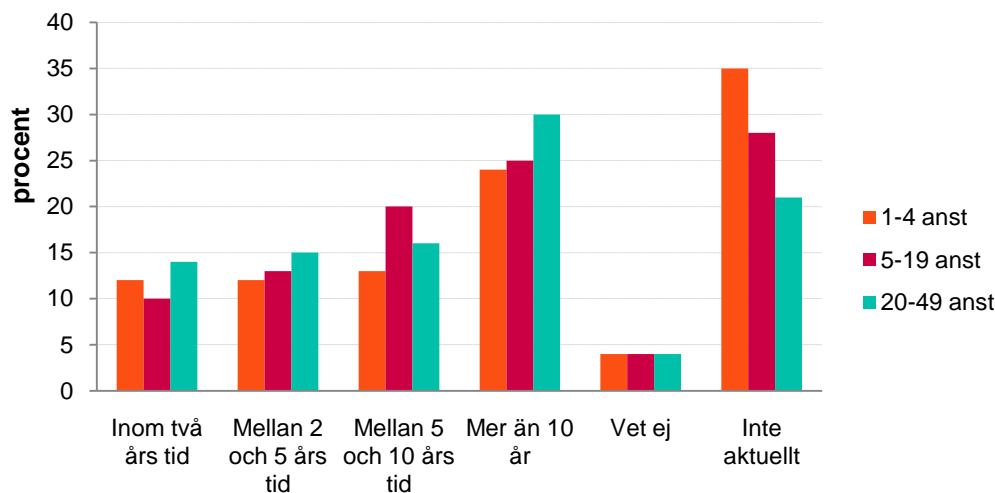

Diagram 3

Hur ser planerna för generationsväxlingen ut?

Att företag byter ägare är ett normalt inslag i företagandets vardag. I en effektiv marknadsekonomi ska det givetvis råda konkurrens också på ägarsidan. Olika typer av ägare konkurrerar med varandra. Nya ägare kan dessutom i flera fall föra med sig nya idéer, nya nätverk och ny kompetens. Däremot är det illavarslande om företag läggs ned bara av det skälet att ingen i familjen vill driva det vidare och/eller att det inte går att hitta någon ny ägare. Det är också illavarslande om konkurrensen och mångfalden på ägarsidan försvagas till följd av att regelverket gynnar vissa typer av ägare på andras bekostnad. Så till exempel innebär det faktum att Sverige har högre kapitalbeskattning än flertalet andra länder att en svensk ägare – givet samma avkastningskrav som en utländsk ägare – inte kan betala ett lika högt pris när man köper ett företag, eftersom mer pengar försvinner i skatt.

Av de företag som svarat att de planerar för ett ägarbyte/generationsskifte (oberoende av på vilken tidshorisont) är det endast i ca 30 procent av fallen som familjen väntas fortsätta driva företaget. Det vanligaste (36 procent) är att företaget säljs till en ny extern ägare. Knappt 10 procent av företagen väntas bli nedlagda. Man kan också notera att omkring vart sjätte företag inte vet hur ägarbytet/generationsskiftet ska ske. Eftersom ett generationsskifte/ägarbyte är en lång process, är det en uppenbar risk att det inom denna kategori är en övervikt för företag som kommer att läggas ned.

Generationsskifte aktuellt - vem tar över?

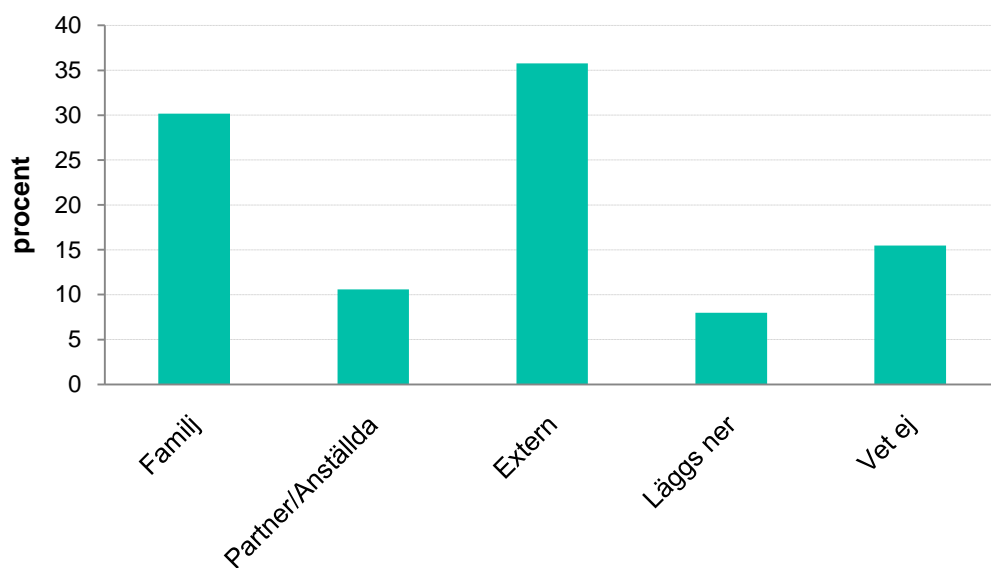

Diagram 4

Fördelat på storlek är det endast små skillnader mellan de olika grupperna, vilket framgår av diagrammet nedan.

Generationsväxling aktuell - vem tar över?

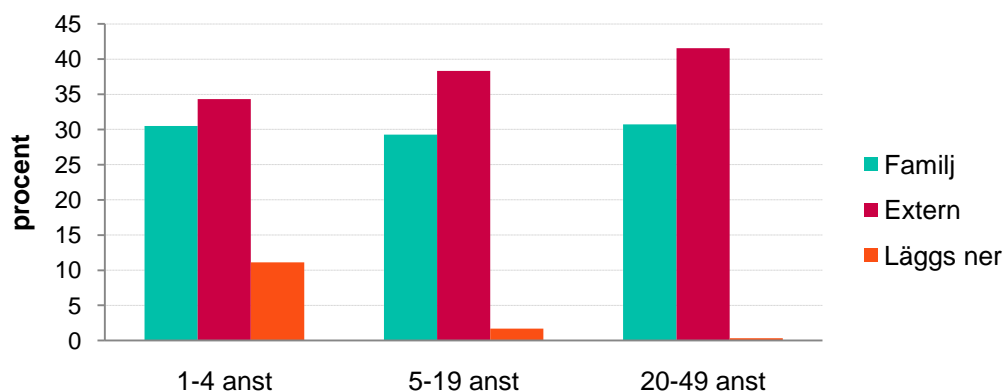

Diagram 5

Utifrån beräkningarna i avsnittet ovan av antalet företag där företagaren planerar att dra sig tillbaka de kommande tio åren, kan vi konstatera att ca 10 procent av företagen (det vill säga cirka 8 000 – 10 000 företag med anställda och knappt 30 000 totalt) riskerar att läggas ned. Den springande punkten är om det verkligen är det bästa i alla dessa fall att företaget läggs ned? Finns det för samhällsekonomin bättre alternativ?

Branschvis uppdelning

Uppdelat per bransch finns betydande skillnader för hur planerna för generationsväxlingen ser ut. Den högsta andelen för "familjen tar över" finns i samfärdsel (transport), bygg och partihandel med omkring 40 procent, att jämföra med under 20 procent för företagen i finanssektorn, tekniska konsulter, vård & omsorg samt övrigt. En förklaring till skillnaderna kan vara att företagen i den senare gruppen i högre grad kan baseras på företagarens personliga kompetens och kontakter, och därför inte överförs till familjen.

Andelen företag som väntas läggas ned är högst inom uppdrags-/konsultsektorn vilket i sig är naturligt eftersom dessa företag i stor omfattning bygger på en eller ett fåtal personers egen kompetens. Andelen som väntas läggas ned verkar också vara högre inom mer personkompetensbundna verksamheter.

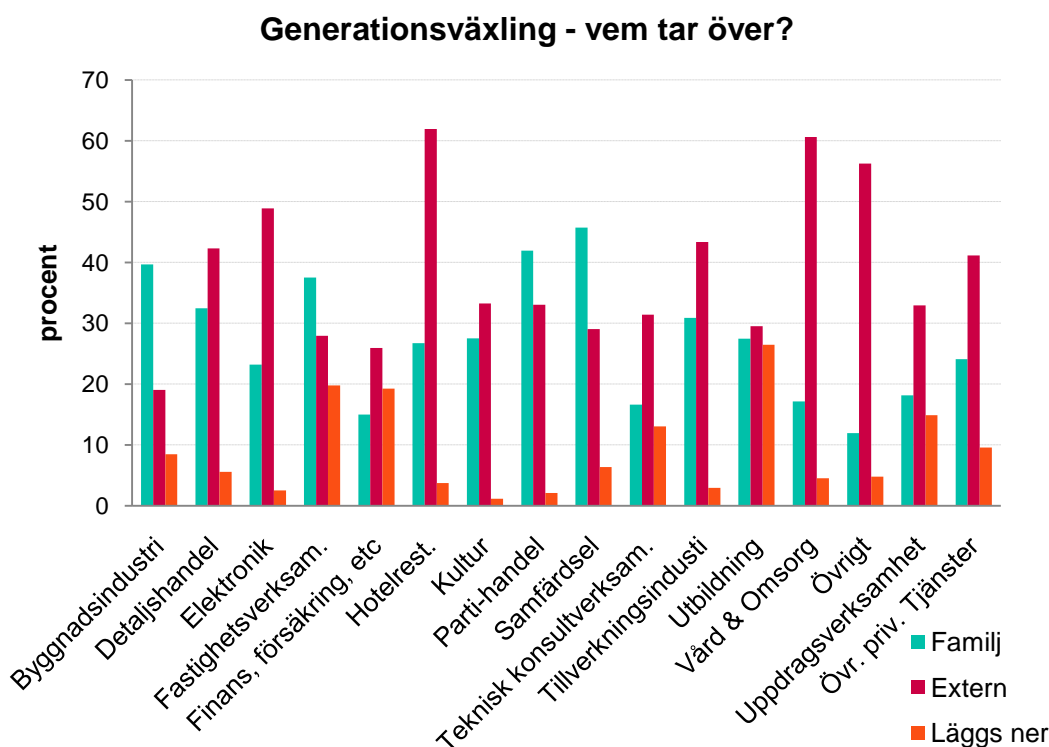

Diagram 6

Policydiskussion

Sverige behöver fler företagare och fler växande företag. Fokus i debatten ligger oftast på att öka nyföretagandet i Sverige. Detta är självfallet viktigt, men får inte tränga bort frågan om generationsväxlingen i dagens existerande företag.

På ett övergripande plan är det således både av detta skäl och med tanke på den snabba strukturomvandlingen i ekonomin och näringslivet, helt nödvändigt att

arbetskraft, kapital och management smidigt och enkelt måste kunna föras över mellan olika sektorer, olika företag och olika generationer.

Som framgått ovan räknar knappt vart fjärde småföretagare (max 49 anställda) med att dra sig tillbaka från sitt företag de kommande åren. Detta innebär att ca 55 000 – 60 000 småföretag med anställda, eller ca 175 000 företag om även egenföretagarna räknas med, kommer att byta ägare. Försiktigt räknat väntas ungefär 10 procent av företagen läggas ned.

Av detta kan man dra tre huvudslutsatser:

- En fungerande kapitalmarknad som underlättar ”exit” och ”entry” på ägarsidan är oerhört viktigt för att ägarbyten ska kunna ske så smidigt som möjligt.
- Det måste vara attraktivt att driva företag, liksom att starta nya eller ta över existerande företag.
- Sverige kommer att få en omfattande och snabb strukturomvandling i småföretagssektorn kommande decennium i takt med generationsväxlingen/ägarbytena.

Att en stor andel av dagens företag planerar för att dra sig tillbaka från företaget behöver i sig inte vara ett problem. Däremot kan det vara ett stort problem om anhöriga, affärspartners eller externa privatpersoner inte kan eller vill ta över företaget på grund av att skatte- och regelverket inte ger tillräckliga incitament till förtagande eller om det diskriminerar privat ägande och företagande jämfört med andra ägarformer.

En fungerande marknadsekonomi behöver en fungerande konkurrens på lika villkor även på ägarsidan. Det är således viktigt att inte regelverket snedvrider konkurrensen till fördel för utländskt eller institutionellt ägande.

Här finns i dagsläget flera problem som missgynnar mindre företag och deras ägare. Till problemen hör framför allt:

- De svenska regelverken är gjorda för storföretag och deras anställda, inte för företagare. Regelverken är också gjorda främst industriföretagens förutsättningar och passar sämre för tjänsteföretag, som är den sektor i näringslivet som växer snabbast.
- Den svenska kapitalbeskattningen missgynnar svenska privat ägare jämfört med utländska.
- Det finns fortfarande en negativ attityd eller bristande kunskap om företagare på många håll. En fortfarande negativ attityd till eller bristande kunskap på många håll om företagare.

Företagarnas recept för att förbättra förutsättningarna för småföretagande och för att göra både nya generationer och andra personer mer intresserade av att driva företag kan i korthet summeras:

- Inför ett riskkapitalavdrag som gör det möjligt för svenska privatpersoner att spara ihop riskkapital till eget eller andras företagande.
- Åtgärder för att stimulera nyföretagandet för öppnas även för personer som planerar att ta över ett existerande företag.
- Förenkla regelverket, se till att det verkligen blir enklare att vara företagare.
- Reformera arbetsrätten och kollektivavtalen. Gör LAS mer flexibelt för småföretag. LAS upplevs idag som ett stort problem i samband med expansion och neddragningar. Påtvinga inte småföretagare kollektivavtal mot deras vilja.
- Konkurrensutsätt offentlig sektor för att skapa nya marknader och effektiviseringsvinster för alla skattebetalare.
- Utforma den offentliga upphandlingen så att små företag kan delta.
- Se till att entreprenörskap i större omfattning finns med i utbildningssystemet.
- Se över 3:12-reglerna och motsvarande regelverk för egenföretagare
- Sänk arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna för småföretag. Lönekostnaderna är oftast den helt dominerande kostnadsposten. Lägre avgifter gör det avsevärt mer lönsamt att driva företag.
- Ta bort företagets sjuklöneansvar.